

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (descriptive research) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงระดับความเหนื่อยหน่ายในแต่ละด้านของพยาบาลประจำการที่ให้บริการปรึกษาในโรงพยาบาลชุมชน เขตภาคเหนือ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ เป็นพยาบาลวิชาชีพที่ประจำการในโรงพยาบาลชุมชน เขตภาคเหนือ และทำหน้าที่ให้บริการปรึกษา โดยผู้วิจัยสำรวจรายชื่อของโรงพยาบาลชุมชน 17 จังหวัดภาคเหนือจากปฏิทินสาธารณสุข ปีพ.ศ. 2540 (สมาคมอนามัยแห่งประเทศไทย, 2540) ได้จำนวนโรงพยาบาลชุมชนทั้งสิ้น 154 โรงพยาบาล หลังจากนั้นผู้วิจัยได้สอบถามจำนวนพยาบาลที่ให้บริการปรึกษาของแต่ละโรงพยาบาลทางโทรศัพท์จากหัวหน้าฝ่ายการพยาบาลและผู้รับผิดชอบงานให้บริการปรึกษา ได้จำนวนพยาบาลวิชาชีพที่ให้บริการปรึกษาประมาณ 800 คน

กลุ่มตัวอย่างและการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้จากการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multistage random sampling) โดยมีขั้นตอนในการดำเนินการดังนี้

1. กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้สูตรการหาขนาดกลุ่มตัวอย่างของยามานะ (Yamane, 1973 อ้างในพวงรัตน์ ทวีรัตน์, 2536) ซึ่งกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ระดับความเชื่อมั่นที่ 95 % (.05) ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างเท่ากับ 268 คน

2. แบ่งเขตโรงพยาบาลที่อยู่ในเขตภาคเหนือทั้งหมด 17 จังหวัดออกเป็น 2 เขต คือ เขตภาคเหนือตอนบน 8 จังหวัด ได้แก่ โรงพยาบาลที่อยู่ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน เชียงราย เชียงใหม่ ลำพูน ลำปาง แพร่ น่าน พะเยา ซึ่งมีจำนวนพยาบาลที่ให้บริการปรึกษา 495 คน และเขตภาคเหนือตอนล่าง 9 จังหวัด ได้แก่ โรงพยาบาลที่อยู่ในจังหวัด ตาก สุโขทัย อุตรดิตถ์ พิษณุโลก กำแพงเพชร พิจิตร เพชรบูรณ์ นครสวรรค์ อุทัยธานี ซึ่งมีจำนวนพยาบาลที่ให้บริการปรึกษา 305 คน

3. กำหนดสัดส่วนของตัวอย่างดังนี้

ภาคเหนือตอนบน มีพยาบาลวิชาชีพที่ให้บริการปรึกษาจำนวน 495 คนนำมาคำนวณหากลุ่มตัวอย่างได้ดังนี้ $495 \times 268 / 800 = 166$ คน

ภาคเหนือตอนล่าง มีพยาบาลวิชาชีพที่ให้บริการปรึกษาจำนวน 305 คนนำมาคำนวณหากลุ่มตัวอย่างได้ดังนี้ $305 \times 268 / 800 = 102$ คน

4. ใช้วิธีการสุ่มอย่างง่ายจากกลุ่มตัวอย่างที่คำนวณได้ในขั้นตอนที่ 3 โดยเขียนหมายเลขตามจำนวนพยาบาลที่ให้บริการปรึกษาทั้งหมด หมายเลขใด อยู่ในโรงพยาบาลใดที่ถูกจับสลากได้แบบสอบถามจะส่งไปที่โรงพยาบาลนั้น รวมจำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 268 คน ซึ่งตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามขึ้นอยู่กับความสะดวกของหัวหน้าฝ่ายการพยาบาลของแต่ละโรงพยาบาล (convenient sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยนี้ เป็นชุดแบบสอบถามประกอบด้วย 3 ส่วนได้แก่

ส่วนที่1 แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคลได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา ประสบการณ์การทำงานในวิชาชีพ ประสบการณ์ในการให้บริการปรึกษา ความสมัครใจในการให้บริการปรึกษา

ส่วนที่2 แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการสนับสนุนและการช่วยเหลือ ได้แก่ความคิดเห็นเกี่ยวกับสถานการณ์การทำงานและบุคคลในกลุ่มตัวอย่างปรึกษาเมื่อประสบปัญหา

ส่วนที่3. แบบสำรวจความเหนื่อยหน่ายของแมสแลช (Maslach Burnout Inventory) เป็นแบบวัดที่สร้างโดยแมสแลชและแจ๊คสัน (Maslach & Jackson, 1986) แปลเป็นภาษาไทยโดยสิริระยา สัมมาวาท (2532) ประกอบด้วยข้อคำถาม 22 ข้อ แบ่งเป็น 3 ด้าน ดังนี้

ด้านความอ่อนล้าทางอารมณ์ (Emotional Exhaustion Subscale-EE) จำนวน 9 ข้อ ได้แก่ข้อ 1,2,3,6,8,13,14,16,20

ด้านการลดค่าความเป็นบุคคล (Depersonalization Subscale-DP) จำนวน 5 ข้อ ได้แก่ข้อ 5,10,11,15,22

ด้านความสำเร็จส่วนบุคคล (Personal Accomplishment Subscale-PA) จำนวน 8 ข้อ ได้แก่ข้อ 4,7,9,12,17,18,19,21

แต่ละข้อคำถามมีคำตอบให้เลือกแบบประมาณค่า(Rating scale) 7 ระดับ โดยผู้ตอบสามารถเลือกตอบเพียง 1 ระดับในแต่ละข้อคำถาม

การคิดคะแนน ด้านความอ่อนล้าทางอารมณ์และการลดค่าความเป็นบุคคล ของคำตอบแต่ละระดับมีค่าคะแนนดังนี้

ไม่เคยมีความรู้สึกนี้เลย	มีค่าคะแนนเท่ากับ	0 คะแนน
มีความรู้สึกเช่นนี้ปีละ 2-3 ครั้ง	มีค่าคะแนนเท่ากับ	1 คะแนน
มีความรู้สึกเช่นนี้เดือนละ 1 ครั้ง	มีค่าคะแนนเท่ากับ	2 คะแนน
มีความรู้สึกเช่นนี้เดือนละ 2-3 ครั้ง	มีค่าคะแนนเท่ากับ	3 คะแนน
มีความรู้สึกเช่นนี้สัปดาห์ละ 1 ครั้ง	มีค่าคะแนนเท่ากับ	4 คะแนน
มีความรู้สึกเช่นนี้สัปดาห์ละ 2-3 ครั้ง	มีค่าคะแนนเท่ากับ	5 คะแนน
มีความรู้สึกเช่นนี้ทุก ๆ วัน	มีค่าคะแนนเท่ากับ	6 คะแนน
ส่วนด้านความสำเร็จส่วนบุคคลมีคำตอบแต่ละระดับดังนี้		
ไม่เคยมีความรู้สึกนี้เลย	มีค่าคะแนนเท่ากับ	6 คะแนน
มีความรู้สึกเช่นนี้ปีละ 2-3 ครั้ง	มีค่าคะแนนเท่ากับ	5 คะแนน
มีความรู้สึกเช่นนี้เดือนละ 1 ครั้ง	มีค่าคะแนนเท่ากับ	4 คะแนน
มีความรู้สึกเช่นนี้เดือนละ 2-3 ครั้ง	มีค่าคะแนนเท่ากับ	3 คะแนน
มีความรู้สึกเช่นนี้สัปดาห์ละ 1 ครั้ง	มีค่าคะแนนเท่ากับ	2 คะแนน
มีความรู้สึกเช่นนี้สัปดาห์ละ 2-3 ครั้ง	มีค่าคะแนนเท่ากับ	1 คะแนน
มีความรู้สึกเช่นนี้ทุก ๆ วัน	มีค่าคะแนนเท่ากับ	0 คะแนน

การแปลความหมายของค่าคะแนนแต่ละด้านตามการกำหนดของแมสแลชและแจ๊คสัน (Maslach & Jackson, 1986) ให้คำนวณและแปลความหมายแต่ละด้านดังนี้

ด้านของความเหนื่อยหน่าย	คะแนนความเหนื่อยหน่าย		
	ระดับต่ำ	ระดับปานกลาง	ระดับสูง
ความอ่อนล้าทางอารมณ์	0-16	17-26	27-54
การลดค่าความเป็นบุคคล	0-6	7-12	13-30
การลดความสำเร็จส่วนบุคคล	0-31	32-38	39-48

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

การหาความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (reliability validity)

ผู้วิจัยได้นำแบบสำรวจความเหนื่อยหน่ายของแมสแลชและแจ๊คสัน (Maslach & Jackson, 1986) ซึ่งแปลโดยสิระยา สัมมาวาท (2532) ไปทดลองใช้กับพยาบาลประจำการที่ให้บริการปรึกษาที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 27 ราย แล้วนำคะแนนที่ได้มาหาค่าความเชื่อมั่นโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค ได้ค่าความเชื่อมั่นในแต่ละด้านดังนี้

ด้านความอ่อนล้าทางอารมณ์ได้ .81 ด้านการลดค่าความเป็นบุคคลได้ .75 ด้านความสำเร็จส่วนบุคคลได้ .85

สถานที่เก็บข้อมูล

สำหรับการศึกษาในครั้งนี้ผู้วิจัยเก็บข้อมูลในโรงพยาบาลชุมชน 17 จังหวัดภาคเหนือ

ขั้นตอนในการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. การขออนุญาตเก็บข้อมูล

1.1 ขออนุญาตทดสอบเครื่องมือ โดยผู้วิจัยทำหนังสือผ่านคณบดีคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ถึงผู้อำนวยการโรงพยาบาลชุมชน ในเขตภาคเหนือที่สุ่มตัวอย่างได้ เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ของการทำวิจัยและขออนุญาตทดสอบเครื่องมือกับพยาบาลประจำการที่ให้บริการปรึกษาในโรงพยาบาลชุมชน

1.2 ขออนุญาตเก็บข้อมูล โดยผู้วิจัยทำหนังสือผ่านคณบดีคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ถึงผู้อำนวยการโรงพยาบาลชุมชน ในเขตภาคเหนือที่สุ่มตัวอย่างได้ เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ของการทำวิจัยและขออนุญาตเก็บข้อมูลกับพยาบาลประจำการที่ให้บริการปรึกษาในโรงพยาบาลชุมชน

2. การเก็บรวบรวมข้อมูล

2.1 ผู้วิจัยจัดส่งชุดแบบสอบถามไปให้กับกลุ่มตัวอย่างที่สุ่มได้ทางไปรษณีย์ จำนวน 400 ฉบับ โดยเพิ่มจากที่คำนวณขนาดตัวอย่างไว้เดิม 132 ฉบับ จาก 268 ฉบับ เนื่องจากการติดต่อสื่อสารต้องผ่านคนกลาง อาจมีการผิดพลาดได้ ผู้วิจัยจึงเพิ่มจำนวนแบบสอบถามอีกร้อยละ 20 ซึ่งได้จากสูตรประมาณค่าขนาดตัวอย่างที่คาดว่าจะหายไป (Lameshow, Hosmer, Klar & Lwaga, 1990) และผู้วิจัยคาดว่าจะมีผู้ไม่ส่งแบบสอบถามและได้รับแบบสอบถามที่ไม่สมบูรณ์กลับคืนมา จึงส่งแบบสอบถามเพิ่มอีกประมาณร้อยละ 20 ของกลุ่มตัวอย่าง ดังนั้นผู้วิจัยจึงส่งแบบสอบถามทั้งหมดคิดเป็นร้อยละ 46.57 โดยผู้วิจัยแนบรายละเอียด การแนะนำตัวเอง การชี้แจงวัตถุประสงค์ของการทำวิจัย และขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม และส่งกลับหลังจากได้รับแล้วประมาณ 2 สัปดาห์ เมื่อครบตามเวลาที่กำหนดผู้วิจัยได้รับแบบสอบถามที่สมบูรณ์คืน 158 ฉบับ ผู้วิจัยรอต่อไปอีก 2 สัปดาห์ที่ได้รับแบบสอบถามที่สมบูรณ์เพิ่มเป็น 220 ฉบับ หลังจากนั้นผู้วิจัยได้ติดตามโดยใช้โทรศัพท์ติดตามเพื่อขอความร่วมมือในการส่งแบบสอบถามกลับตามความสมัครใจของผู้ถูกวิจัย จนได้รับแบบสอบถามที่สมบูรณ์กลับคืนตามจำนวนที่คำนวณได้ 268 ฉบับ

2.2 ผู้วิจัยพิทักษ์สิทธิ์ของกลุ่มตัวอย่าง โดยชี้แจงว่าคำตอบในแบบสอบถามและแบบวัดทั้งหมดจะไม่มีเปิดเผยให้เห็นผลเสียทั้งในหน้าที่การงานและเรื่องส่วนตัว ข้อมูลที่ได้จะใช้เพื่อเป็นประโยชน์เฉพาะงานวิจัยเท่านั้น และการนำเสนอข้อมูลจะเสนอในภาพรวมและผู้ถูกวิจัยมีสิทธิ์ไม่ตอบแบบสอบถามหากผู้ถูกวิจัยไม่ต้องการที่จะเข้าร่วมการวิจัย

2.3 ตรวจสอบความสมบูรณ์ของคำตอบในแบบสอบถามและแบบวัดที่ได้รับคืน

2.4 นำข้อมูลมาวิเคราะห์ด้วยวิธีการทางสถิติ

การวิเคราะห์ข้อมูล

ใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป SPSS /FW (Statistical Package for the Social Science for Window) ในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. ข้อมูลส่วนบุคคล วิเคราะห์ด้วยการแจกแจงความถี่และคำนวณค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2. ความคิดเห็นเกี่ยวกับการสนับสนุนและการช่วยเหลือ วิเคราะห์ด้วยการแจกแจงความถี่และคำนวณค่าร้อยละ

3. ข้อมูลระดับความเหนื่อยหน่ายในแต่ละด้านของพยาบาลที่ให้บริการปรึกษา วิเคราะห์ด้วยค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน